

Az újságok nyomtatására való festéket elég, ha négyszer eresztik át a mindig szorosabbra meg szorosabbra állított hengerek között; a könyvek, akzidenciák és illusztrációk nyomtatására szánt festéknek azonban már sokkalta többször kell ezt az utat megtennie, mire kifogástalanul széjjeldörzsölődik.

A MESTERSZEDÉSEK CZÉLSZERŰ ÉS GYAKORLATIAS ELRENDEZÉSÉRŐL.

IRTA: NOVÁK JÓZSEF.

SOKAT OLVASTAM, hallottam és vitatkoztam a divatos mesterszedésről, de a mit olvastam, az legtöbbször csak abból állt: hogyan fejlődött az új irány, meddig fogja magát tartani? stb. A hallottakból pedig azon következtetést vontam le, hogy szaktársaim legtöbbször (tisztelet a kivételnek) egyáltalán nem, vagy ha igen, úgy téves alapon tanulmányozza az új irányt; s azon hiszemben ringatódzik, hogy most már mindenféle tücsköt-bogarat összeszedhet s a fő csak az: a sorok egyforma hosszúk, azaz négyszöget képezzenek. Az üres felületeket esetleg valami divatos körzetdarabbal tölti ki, nem törődve, vajjon ezen körzetdarab így alkalmazva nem csonka-e s az egész szöveg nem vesztett-e értékéből az erőszakos négyzetbe szorítása által.

Még sokat elmondhatnék az e téren szerzett tapasztalataimból, de e sorokban nem célom sem az új irány keletkezését és fejlődését, sem pedig annak ferde kinövéseit tárgyalni, hanem, a mennyire tapasztalataimra, úgy gyakorlatilag mint elméletileg támaszkodhatom, némely útmutatással szolgálni.

Hallottam olyanforma megjegyzéseket is: az új irány nem soká tarthatja magát, majd ismét visszatérnek a szabad irányhoz, vagy pl.: az új irány a szeccszíós és szabad irányok összetételéből alakult. Szabadjon megjegyezni, hogy ez teljesen téves, mert, szerintem, sem az előbbi eset nem fog bekövetkezni, sem a második megjegyzés nem áll. Ezen utóbbi megjegyzés azért helytelen, mert, alaposan tanulmányozva, arra a tapasztalatra jutottam, hogy az *igazi*. új irány

nem a szecsessziós és szabad irány összetételéből, hanem úgy alakult, hogy az újabbkori ízlés nem szorította korlátok közé az alkotást, szabadabb kifejlődést engedett a mesterszedőnek, és ha ez hozzávette azt is, hogy *célszerűt* és *stílszerűt* is teremtsen, ebből fejlődött az egyszerűbb, nemesebb és egyöntetűbb ízlés, az *angol mesterszedés* mintájára, mely ma a legcélszerűbb is. Ezen állításomat alábbi fejtegetéseim is bizonyítják. Ezért még egyszer: az új irány megmarad, fejlődik, de csak jól és helyesen értelmezve.

Kisérjük figyelemmel az iparművészetet, mert a mai divatos kor a nyomdásztól is megkívánja, hogy művészsé legyen. Távol az idő, mikor a mesterszedő alapos hozzáértés nélkülözésével az alakzatok különféleségét felépíthette, mikor csak azt tartottuk igazi jó mesterszedőnek, ki jól tudott fűrni, faragni, vonalakat görbíteni, szóval: anyagot rontani. Erről különben is szokjunk le, mert a célszerű új irány a nyomdásztól nemcsak ipari ügyességet, hanem művészi ízlést és tudást is megkíván. Mindez pedig elsajátítható, ha törekvésünk eme cél felé összpontosul. Megkívánja továbbá a munka szorosán a *célnak* megfelelő elkészítését, a szöveg mellé alkalmazott körzetek helyes alkalmazását, hogy így teljesen összhangzó, mindenben egységes egészet nyerjünk.

Első a szöveg *helyes* elosztása. Szerintem nagyon is helytelen, ha a szedő először megrajzolja a munka tervezetét: valami vonal-labirintust, melybe a szöveget csak nagy akadályokkal küzdve, vagy teljesen megcsönkítva bírja izlésesen elhelyezni. Ha stílszerű, vagyis egyöntetű munkát akarunk előállítani, úgy kizárólag egy fajú, vagy egymással összhangzó jellegű betűket használhatunk, így hát nem válogathatjuk meg a szövegsorokat a megmaradt helynek és térnek megfelelő betűkből, hanem a díszítményt kell a szöveg elhelyezése után célszerűen alkalmazni.

Legjobb először leszedni a fősorokat, kizáratlanul a hajóra állítani, melléje a többi szöveget is valamely szélességre leszedni, úgy, hogy az egésztől felületes képet nyerve, a fenmaradt üres hézag alakjáról és nagyságáról tudomást szerezzünk.

Ha már most a szöveg csoportosításával készen vagyunk, áttérhetünk a díszítésre. Itt legelső sorban a munka célját kell szem előtt tartanunk. Kereskedőcégek felhívásait mindenesetre másként kell szednünk, mint az álarczos bálra szóló meghívót. Nem elegendő minden munkát csak divatosan és szépen kiállítani, de művészi szempontból is kell, hogy azok természetüknek és céljuknak is okvetlen megfeleljenek.

A kereskedői cég felhívásának például minden felesleges és zavaró díszítéstől mentnek kell lennie, a szöveget egyszerű, ízléses modorban úgy csoportosítjuk, hogy abból könnyedén kiolvassuk, tulajdonképpen mit akar mondani. Szóval: az egésznek egy tisztességes, szolid üzlet részéről történt felhívásnak a benyomását kell tennie. Másként áll a dolog az álarczos bálra szóló meghívóval. Ennek csábítónak, elkápráztatónak kell mutatkoznia.

A hirdetés-könyvecske vagy hirdetési körlevélnek pedig eredetinek, feltűnőnek, az olvasó figyelmét olyanmire megragadónak kell lennie, hogy az önkéntelenül is, sort sor után, az egész szöveget elolvassa. E munkák előállításánál az alkotó tehetségnek majdnem határtalan tere nyílik, a mennyiben itt cél szentesíti az eszközt és a fő – a hatás!

Manap gyakori az ábrázoló és alkalmi alakzatok felhasználása, a melyek mindegyike egy bizonyos célra rajzolvák, azokat annak megfelelően is kell alkalmazni; nevetséges tehát, ha pl. egy sajt- és vajkereskedőnek az átköltözködési értesítésére egy hárfázó eszményi alakot alkalmazunk, mint azt nemrégiben egy ilyfajta nyomtatványon tényleg láttam is.

A keretvonal-díszítést szintén a szöveghez mértén kell alkalmaznunk. Itt is mindenkor a helyes alkalmazást kell eltalálnunk, mert ezekkel a legegyszerűbbtől a legváltozatosabbig teremthetünk alakzatokat s folyton a túlhalmozás réme kísértget. Sok ilyen munkánál elmondhatjuk: kevesebb díszítés többet mutatott volna.

Már szedés közben tekintettel kell lennünk arra, milyen papírra és hogy egy vagy több színben lesz-e az nyomva? Az egyszínű munkáknál a betűknek kell előtérbe lépniök és a keretdíszítés csak amolyan szerény kíséretet képezzen, a mit többszínű munkáknál természetesen a színek választásával is elérhetünk.

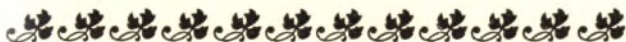
Ha a nyomás sima fehér papíron történik, a szedés lehet gyengéd, vékonyabb betűkből, míg ellenben, ha színes vagy merített papíron, akkor erősebb betűket lehet alkalmaznunk.

Igyekezzünk továbbá, a mennyire lehet, a már meglévő anyaggal dolgozni, szem előtt kell tartanunk azt, hogy az anyagot mentül jobban kihasználjuk.

Végül még megemlítem, hogy a szedőnek, bármily egyszerű dolgokat alkot is, legyen az minden díszítéstől ment, a legcsekélyebbnek tetsző dolgokra is tekintettel kell lennie, mert sokszor csupán egyszerű szövegsorokkal igen jó hatást érhet el, ha azok jól vannak alkalmazva. Tekintettel kell lennie arra is, hogy a sor kitöltő körzetdarabok is a szöveg betűihöz alkalmaz-

kodjanak. Így például gömbölyű vágású betűhöz gömbölyű rajzú, míg sarkos vágású betűkhöz sarkos vagy négyszögletes rajzú körzetkitöltést használjunk.

Ámbár tárgyam még távol sincs kimerítve és még nagyon sokat elmondhatnék, befejezem ezt azon hő óhajtással, hogy bár e szerény sorok felébresztenék minél több szaktársam érdeklődését.

A MODERN NYOMDÁSZAT ÚTTÖRŐI.

MORRIS WILLIAM, ROSETTI, DANTE G., BURNE-JONES, BROWN MADOX, HUGHES A., WEBB F., CRANE WALTER.

IRTA: KÁLDOR LAJOS.

AMULT SZÁZAD második felében vált aktuálissá a nyomdászatban is az az irány, mely Angolországban 1861-től kezdve az iparművészetben utat tört magának. Tévesen terjesztették ezelőtt még két-három évvel is azt a véleményt, hogy az új irány Amerikából Anglián keresztül jutott Németországba s onnan hozánk is, pedig – a mint előbb állítottam – az 1861. esztendő jelzi azt az időt, a mikor *Morris William, Rosetti, Dante Gábor, Burne-Jones, Brown Madox, Hughes Arthur, Webb Fülöp*, több művésztárssal együttesen, alakították azt a társaságot, mely célul tűzte ki az iparművészet reformját, olyan módon, hogy *mindenféle ipartermék részére terveket és díszítő rajzokat készítenek*, – és ekkor történt az a nevezetes fordulat, hogy hivatásos művészek nem áttaláltak iparral foglalkozni és annak szolgálatában működni.

Ennek a vállalatnak vezető férfia, lelkesítő szelleme és legtehetségesebb mestere *Morris William* volt. Buzgósága, nagy munkakedve és anyagiakban való gazdagsága annyira tökélyre vitték eszméjét, hogy minden, a mi műintézetéből kikerült, kifogástalan művészi becsület birt és mértékadó volt egész Angliára nézve. Azok az ablakfestések, posztóminták, tapéták, bútorok, keramiák és *nyomdai ipartermékek*, melyek tervezésében és díszítésében *Morris* közreműködött, egytől-egyig művészi alkotások és a legfinomabb, a legösszhangzóbb benyomást keltették a szemlélőben.